

Slovenski dom

Stev. 271

V Ljubljani, torek 26. novembra 1940

Leto V

Bolgarija za zdaj ne pojde v trozvezo

Bolgarske, nemške in italijanske uradne izjave o tem, da ne pričakujejo obiska bolgarskih državnikov v Berlin - Bolgarija bo še naprej skušala ostati izven vojne

Berlin, 26. novembra. DNB: V nasprotju z vsemi drugačnimi domnevmi in sporočili, je bilo včeraj v nemškem zunanjem ministrstvu sporočeno zastopnikom tujega tiska, da v sedanjem trenutku ni določen noben bolgarski uradni obisk v Berlinu.

Belgrad, 26. novembra. o. Bolgarski poslanik v Berlinu Draganov, ki je včeraj potoval skozi Belgrad v Sofijo, je belgrajskim in tujim časnikarjem izjavil med drugim:

»Nisem podpisal in sploh ni nihče podpisal pristopa Bolgarije k trojni zvezi in nisem poklican v Sofijo, da bi prevzel zunanje ministrstvo.«

Rim, 26. nov. o. Agencija Stefani je snoči dala pooblaščenno poročilo, da so neresnične vse napovedi o tem da bi naj bolgarski ministrski predsednik Filov in zunanji minister Popov v kratkem odpotovala v Berlin in podpisala pristop Bolgarije k trojni zvezi. V nemški prestolnici za zdaj ne pričakujejo nobenega bolgarskega uradnega obiska. Take govornice so razširili samo sovražniki Nemčije in Italije iz razlogov, ki jih je kaj lahko razumeti.

Berlin, 26. novembra. m. Na nemških pristojnih mestih so včeraj izpovedovali, da je s pristopom Slovaške k trojni zvezi končana prva skupina pristopov posameznih držav k tej zvezi. »Berliner Börsen Zeitung« v uvodniku poudarja, da je s pristopom Slovaške k trojni zvezi končana prva doba »kristalizacijskega procesa v Evropi«. Takođe nemške izjave so vzbudile presenečenje pri vseh tistih, ki so mislili, da bo prvo razdobje pristopov novih držav k trojni zvezi končano s pristopom Bolgarije, ne pa že s Slovaško. Takšna nepričakovana odločitev glede pridružitve Bolgarije k trojni zvezi, je vzbudila precejšnjo pozornost. Na vse mogoče načine razlagajo to nenadno spremembo in skušajo poiskati prave vzroke za to odločitev. Toda zanesljivega razloga nemški politični krogi dozdaj še niso navedli. Vendar si pa nekateri tolmačijo ta korak s tem, da bolgarska vlada želi do skrajnih možnosti ohraniti stališče, ki bi ji omogočilo ostati še dalje izven vojnih zapletov.

Da pristop Bolgarije k trojni zvezi zazdaj ni važen, je razvidno tudi iz vedenja nemških uradnih krogov, ki so časnikarjem na vprašanje, ali

je treba v kratkem pričakovati obiska bolgarskih državnikov v Berlinu, odgovorili, da jim o tej možnosti ni nič znanega in da trenutno na tak obisk sploh ne mislijo. Na zatrjevanje zastopnikov ameriškega tiska, ki so iskali razloga za sedanje kolebanje Bolgarije v odločnem nastopu Turčije, ki se je stopnjeval do razglasitve obsednega stanja v evropskem delu Turčije, so na nemških pristojnih mestih zanikali to domnevo ter poudarili, da dvomijo, da bi Turčija mogla vplivati na obisk bolgarskih državnikov v Nemčiji, če bi bil ta obisk v načrtu.

Ceprav vprašanje o pristopu Bolgarije k trojni zvezi — kakor to zatrjujejo v nemških pristojnih mestih — še ni aktualno, pa še ne pomeni,

da je to vprašanje stavljeno z dnevnega reda. Znamenje za to je dejstvo, da je nenadno odpotoval bolgarski poslanik iz Berlina, Draganov, v Sofijo. Draganov je v bolgarski diplomaciji zelo vplivna osebnost ter je zadnjič spremljal tudi bolgarskega kralja Borisa ter zunanega ministra Popova v Berchtesgaden in se je šele preteklo sredo vrnil iz Sofije, kamor je zdaj spet prispel.

Zatrjujejo, da je bolgarski poslanik Draganov odpotoval v Sofijo z važno nalogo. Nekateri celo poročajo o notranji krizi v bolgarski vladi ter so prepričani, da bo prišlo do spremembe v vodstvu bolgarske zunanje politike. Kot novega zunanjega ministra omenjajo vprav sedanjega bolgarskega poslanika v Berlinu, Draganova.

Važna sodba madžarskega vladnega lista

Jugoslavija se ne bo odrekla nevtralnosti

Budimpešta, 26. nov. m. Snočnja številka madžarskega uradnega glasila »Magyar Ország« podaja splošno sliko položaja na Balkanu ter pravi, da Jugoslavija v sedanjem svetovnem položaju ne vidi razloga, da bi spre-

minjala svoje preskušeno stališče nevtralnosti. Še več, zadnji dogodki na Balkanu so Jugoslavijo še bolj utrdili, da vztraja pri stališču nepristranske nevtralnosti.

30. dan vojne med Italijo in Grčijo

Grško napredovanje ob morju, pri Argirokastru in severno od Korče Italijansko poročilo govori o uspešnih protinapadih

Nekje v Italiji, 26. nov. Stefani. 171. italijansko uradno vojno poročilo pravi: Na grškem bojišču so naše čete izvedle učinkovite protinapade. Naše letalstvo je bombardiralo sovražnikove postojanke zlasti ob epirski obali. Sovražnikova letala so poskušala napasti Drač in pri tej priliki je bilo več ranjenih, gmotna škoda pa je malenkostna.

Atene, 25. nov. Atenska agencija: Sporočilo grškega vrhovnega poveljstva št. 29 pravi, da so grške čete na vseh odsekih bojišča napredovale. Grške čete so zavzele Moskopolje. Pri čiščenju ozemlja okoli Korče so zbrali večje število italijanskih ujetnikov in dosegli precej vojnega materiala. Grška letala so bombardirala umikajoče se sovražnikove kolone. Italijanska letala v nedeljo niso letela nad Grčijo.

V grških pristaniščih so izkrcali nova britanska letala in britanske vojake. Te britanske čete predstavljajo čete, ki so potrebne za obrambo in vzdrževanje britanskih letalskih oporišč na Grčiji.

Atene, 26. nov. o. Reuter. Uradno poročilo grškega vrhovnega poveljstva pravi, da grške čete na vseh delih bojišča še vedno napredujejo. Severno od Korče so zajeli spet 1500 častnikov in vojakov, 12 težkih topov, veliko število strojnice in drugega vojnega materiala. Vsega so Grki včeraj in v nedeljo zajeli 8000 Italijanov.

Grške čete so zasedle vse vrhove, ki obkrožajo Argirokastru in so italijanske čete deloma že izpraznilo mesto. Teško verjetno je, da bi Italijani branili mesto, ker grško topništvo in grško ter angleško letalstvo neprenehoma bombardirajo italijanske čete, ki branijo Argirokastru. Grške čete so zavzele tudi mesto Konispoli na obali pred Krfom in Frašerijo, ki je med pristaniščem Santi Quaranta. Italijani se na vseh črtah umikajo. Grška in angleška letala so bombardirala Tepelini na cesti med Argirokastru in Valono. Bombardirali pa so tudi tri motorizirane prevozne kolone in jim prizadejali veliko škodo. Letala so se spustila zelo nizko in obstreljevala s strojnimi italijanske čete. Vsa letala so se srečno vrnila na oporišča.

Italijanske čete se z veliko naglico zbirajo severno od Korče proti Elbasanu, kjer pripravljajo novo obrambno črto.

Atene, 26. novembra. Atenska agencija poroča: Uradno poročilo grškega vrhovnega poveljstva št. 30 pravi: Naše čete nadaljujejo z napredovanjem in so med prodiranjem zavzele nove postojanke. Sovražna letala so bombardirala nekatera mesta in vasi v notranjosti države in je bilo nekaj oseb ubitih in ranjenih.

Kairo, 26. novembra. o. Reuter poroča: Angleško letalstvo je v nedeljo izvedlo silovit napad na glavno albansko pristanišče Drač. Bombe so padle na ladje v pristanišču, na obrežja, pomole in na pristaniške stavbe. Zadet je bila 10.000 tonska prevozna ladja in neki manjši parnik. Letala so nazvalje hudemu ognju opravila svojo nalogo in se brez izgub vrnila.

Obisk belgrajskega župana v Budimpešti

Budimpešta, 26. nov. DNB: Madžarski regent Horthy je včeraj sprejel predsednika belgrajske občine Tomiča in mu ob tej priliki izročil red Velikega križa za zasluge.

Župan Tomič si je včeraj s spremstvom ogledal razna zdravilna kopališča v Budimpešti ter v okolici. Zvečer je bil v gosteh pri prosvetnem ministru Homanu in je šel tudi v gledališče k predstavi »Aide«. Na čast belgrajškemu županu je včeraj priredil slavnostno kosilo jugoslovanski poslanik v Budimpešti, Rašič. Navzočnih je bilo več madžarskih ministrov.

Predsednik slovaške vlade pri Hitlerju

Berlin, 26. nov. DNB: Kancler Hitler je včeraj popoldne v poslopju novega kanclerstva v navzočnosti zunanjega ministra von Ribbentropa sprejel predsednika slovaške vlade in zunanjega ministra prof. dr. Tuka, s katerim se je dalje časa pogovarjal. Razgovor je potekel v prijateljskem duhu.

Vesti 26. novembra

Nenadno spremembo bolgarskega stališča do trojne zveze in do sosednjih držav po znanih dogodkih v bolgarski zbornici je treba pripisovati molčečemu, toda odločnemu ravnanju Turčije in enodušnemu odporu Jugoslavije do nerazumljivih bolgarskih zahtev, ki bi utegnile sprožiti vojno na Balkanu, vojno, ki jo najmanj želi Nemčija, sodi »Newyork Sund«.

Za novega francoskega komisarja v Siriji in Libanonu je bil imenovan bivši pariški policijski ravnatelj Chiappe, ki je znan po simpatijah do Italije. Chiappe je po rodu s Korzike, kjer ima velika posestva.

Angleški oddelki so zasedli pred dvema dnevoma mesto Metemo, ki leži onkraj sudanske meje v Abesiniji, južno od važnega prometnega križišča Gflabata, ki so ga bili Italijani v začetku vojskovanja v Afriki zavzeli, a so jih potem Angleži potisnili iz njega.

Italijanski pravosodni minister Grandi, pred sedanjo vojno poslanik v Londonu, je včeraj uradno obiskal Berlin, kjer so mu priredili več sprejemov. Grandi in njegov nemški tovariš, dr. Frank, sta v govorih poudarjala, da bo zmaga Nemčije in Italije nad Anglijo pomenila zmago pravice nad krivico. Skupno delo bo opravilo nalogo, ki jo je usoda naložila nemškemu in italijanskemu narodu.

Vsa angleška poročila o nedeljskem nočnem bombardiranju Berlina in o požarih, ki so tam izbruhnili, so neresnična. Niti eno angleško letalo ni bilo nad Berlinom, o čemer so se tudi lahko prepričali zastopniki tujega tiska, ki so v spremstvu nemškega tiskovnega voditelja dr. Dietricha in generala Bodenschatza obiskali razne berlinske postaje, pravi neka vest nemškega poročevalskega urada.

Zaradi angleškega letalskega napada na Marseille je francoska vlada izročila angleškemu poslaniku v Madridu oster protest.

Bolgarski kralj Boris je včeraj sprejel glavnega tajnika v sovjetskem zunanjem ministrstvu, Soboljeva. Trdijo, da je ta sovjetski uradni obisk pri bolgarskem vladarju v zvezi z zadnjimi dogodki v Bolgariji ter s sovjetskimi prizadevanji, da bi Bolgarija ne šla v trojno zvezo in postala oporišče za nemško vojsko.

O ameriških denarnih posojilih za Anglijo, zlasti za nakupe orožja v Združenih državah, je včeraj govoril zunanji minister Hull in dejal, da bosta to vprašanje najprej preučili vlada in zbornica ter sprejeli vse sklepe o tem, v kakšni obliki bo Anglija dobivala tudi denarno pomoč Amerike, katero bo potrebovala, kakor je povedal angleški poslanik lord Lothian.

Prvi oddelek letalcev, ki so se po angleškem oboroževalnem načrtu izurili v Kanadi, je včeraj dopotoval v Anglijo. Oddelek tvorijo častniki in podčastniki in predstavljajo prvo stražo ogromne letalske armade, ki si jo Anglija pripravila v Kanadi, Avstraliji in Novi Zelandiji, pravi poročilo angleškega letalskega ministrstva.

Zaradi obrambnih potreb bodo imeli angleški delavci v orožarnah o božiču samo en dan prosto.

Glavni tajnik angleških delavskih zvez, Walter Citrine, je imel včeraj v ameriškem mestu New Orleansu govor, v katerem je dejal, da morajo Združene države biti pripravljene na spopad, še preden bodo mogle izpolniti svojo oborožitev po sedanjih načrtih. Kakor je Nemčija določila čas za izbruh vojne v Evropi, tako ga bo določila tudi za spopad na zahodnem delu sveta. Ameriški delavci lahko premagajo Nemčijo brez strelcov, če bodo z vsemi silami hiteli izdelovati orožje in strelivo za Anglijo.

General de Gaulle se je po treh mesecih bivanja v francoski Osrednji Afriki vrnil v London, da se bo z angleško vlado posvetoval o nadaljnjih političnih in vojaških akcijah. Snoči je general govoril v angleškem radiu in dejal, da je italijanska vojska v Libiji, ob Egiptu in v Abesiniji ohromljena in ne more večati nobenih akcij. Francoski narod ima dovolj razloga za upanje, da bo osvobojen.

Pošiljanje ameriških bombnikov v Anglijo je doseglo tako množino, da je treba začeti s pripravami za angleško ofenzivo proti nemški vojski. Ta naloga pripada novemu letalskemu poveljstvu, ki ga vodi maršal Barratt. Z zdaj ne gre za strategijo letalskih napadov, temveč za strategijo zmage, pravi neko poročilo agencije Reuter o novi organizaciji angleškega letalstva.

Trojna zveza ni dosegla nameranih uspehov, ker ni mogla potegniti v svoje okrilje Španije, Francije, Bolgarije in Turčije. Brez teh držav je evropski celinski blok za boj proti Angliji nepopoln. Z zdaj je gotovo, da Bolgarija to zimo ne bo posegla v vojno, sodi ugledni švedski list »Afton Bladet«.

»Posrečilo se mi je pridobiti popolno zaupanje nemškega naroda in njegovega voditelja. Romaniji je za bodoče zagotovljena zmaga,« je povedal državni upravitelj general Antonescu, ko se je včeraj vrnil iz Berlina.

V Turški javnosti je prišlo do olajšanja, ker je nemški poslanik von Papen uradno preklcal vsa poročila o tem, da bi bil turški vladi izročil neko nemško ultimativno spomenico in da bi bil dal v Berlinu izjavo, da bo hkratu z Nemčijo pritisnila na Turčijo tudi Sovjetska Rusija. Ugodno je vplivalo tudi to, da je Turčija odpustila tudi nekaj letnikov vojske.

Pristop Madžarske k trojni zvezi ter prizadevanja za pridobitev Slovaške in Romanije imajo namen ustvariti sklenjeno nemško fronto proti jugovzhodu in proti vzhodu, ker hoče Nemčija biti zavarovana pred morebitnimi angleškimi poskusi čez Balkan in pa pred kakim sovjetskim korakom v srednjo Evropo. Trenutno hoče pa tudi dobiti možnost, da bi prišla v angleško Prednjo Azijo in do petroleja v Iraku. Tako sodi o najnovejših političnih dogodkih v Evropi »Newyork Sund«.

Za predsednika zveze ameriških strokovnih organizacij je bil izvoljen Rooseveltov pristaš Murray. Prejšnji predsednik, komunist Lewis, je zaradi Rooseveltove zmage odstopil, kakor se je bil zarokel.

Še ena bolgarska sodba o hujskaških govorih v sofijski zbornici

Belgrad, 26. nov. m. Včeraj je potoval skozi Belgrad bolgarski poslanik iz Berlina, Draganov, v Sofijo. Na železniški postaji je bilo zbranih več časnikarjev, ki so bolgarskega diplomata takoj obšli z raznimi vprašanji. Med drugim so mu povedali, da so obveščeni, da potuje v Sofijo zaradi spremembe bolgarske vlade, v kateri naj bi on prevzel mesto zunanega ministra. Na to vprašanje je Draganov odgovoril, da to ni točno in da mu o tem ni ničesar znanega. Rekel je, da potuje v Sofijo zato, ker tam že ni bil šest mesecev in da ima v Sofiji tudi osebne opravke.

Casnikarji so ga potem vprašali:

»Ali ste brali, kaj je govoril poslanec Peter Dumanov v zvezi z odnosaji med Bolgarijo in Jugoslavijo? In na kakšni podlagi bi se moglo nadaljevati prijateljsko sožitje med našima obema državama?«

Draganov je odgovoril, da nima pojma o tem, nakar so mu časnikarji ponovili na kratko vsebino Dumanovega govora iz bolgarskega sobranja. Bolgarski diplomat je potem dejal:

»Naj je govoril karkoli že, povsod boste našli kakšnega Dumanova. Mislim, da ni razloga, da bi se tako razburjali zaradi tega govora. Znano vam je, da je vselej, kadar poteka razprava o prestolnem govoru, razprava obširna, da spregovori kako besedo še kdo, recimo predsednik vlade, morebiti zunanji minister, številni poslanci, in šele potem, ko se vse to sliši, se lahko naredi sklop pri vas, pri nas in povsod.«

Casnikarji so nato Draganova prosili za dovoljenje, če smejo objaviti te njegove besede v časopisih, kar jim je bolgarski diplomat dovolil.

Letalska vojna med Anglijo in Nemčijo London je preživel noč brez napada, Angleži so bombardirali nemška obmorska mesta

Berlin, 26. novembra. DNB: Nemško vrhovno poveljstvo sporoča: Neke vojna ladja, ki operira v oddaljenih čezoceanskih vodah poroča, da je od začetka svojega delovanja potopila 95.000 ton sovražnikovega trgovskega brodovja. Maščevalno delovanje letalstva proti Londonu se je nadaljevalo tudi v noči med 23. in 24. novembrom. Uspešno so bili bombardirani številni deli prestolnice. Številni oddelki nemškega vojnega letalstva so izvedli nepretrgan napad na Southampton, na katerega so vrgli bombe raznih velikosti. V pristanišču in v industrijskih napravah so izbruhnili ogromni požari. Naša letala so uspešno bombardirala tudi razne druge vojaške objekte na zahodni in južni angleški obali. Miniranje britanske obale se nadaljuje. V noči med 24. in 25. novembrom so metala britanska letala nekaj bomb na kraje v severni Nemčiji, vendar pa brez posebnega učinka. To noč ni niti eno sovražnikovo letalo letelo nad Berlinom. V letalskih spopadih je bilo sestreljeno eno britansko letalo. Izginila so tri nemška letala.

London, 26. nov. o. Nemški napadi so snoči veljali zahodni Angliji, kjer so povzročili večjo stvarno škodo, žrtev pa ni bilo mnogo. Nad Londonom ni bilo nemških letal in tudi ni bilo dano znamenje za alarm.

Angleško letalsko ministrstvo poroča, da so v preteklem tednu sestrelili 34 nemških in 7 italijanskih letal nad angleškim ozemljem. Tu pa niso všleta letala, ki so jih Italijani izgubili v Grčiji in Afriki. Angleži so izgubili 14 letal. Pri tem so Nemci izgubili 88 pilotov, Italijani 7, Angleži pa 32.

London, 26. nov. o. Snoči so angleška letala bombardirala dve pomorski mesti v zahodni Nemčiji, več letališč in mestaj v sosednem ozemlju. Uradnih poročil o napadu še ni.

V nedeljo ponoči so angleška letala izvedla glavni napad na Hamburg, ki so ga bombardirala od 7 do 8 zvečer in povzročila več velikih požarov in eksplozij. Ob 4 zjutraj pa so se angleška letala spet vrnila in zmetala bombe na

doke, ladjedelnice in druge pomembne tovarne. Druge skupine letal so bombardirale tudi Wilhelmshafen, več letališč, hidroavionski oporišče v Boulogneju in na Norveškem pristanišče Kristiansund. Dva napada sta bila izvedena tudi na letališče Den Helder v Holandiji. Z vseh poletov se eno angleško letalo ni vrnilo.

Nemški pozdravi novemu sovjetskemu poslaniku v Berlinu

Berlin, 26. nov. m. Imenovanje novega sovjetskega veleposlanika v Berlinu, Dekanozova, so v berlinskih političnih krogih sprejeli zelo simpatično ter vidijo v tej spremembi na sovjetskem veleposlaništvu željo Sovjetske Zveze, da se poglobe vsestranski odnosaji z Nemčijo. Dekanozov je tudi važna osebnost iz neposredne okolice sovjetskega ministra za zunanje zadeve, Molotova. (Nov odgovor raznim pričakovalcem na vprašanje o tem, kaj bo venčar storila »zagonetna« Rusija.)

KINO MATICA Francoski vefilm **Obala v megli**
 Telefon 22-41 ima vse lastnosti kvalitetnega filma: odlično igralsko podajanje, zgoščeno de-
 ob 16., 19. in 21. urj anjanje, mojstrsko režijo. Znameniti igralci: Jean Gabin, Michele Morgan, Michele Simon

Proslava 40 letnice Slomškove družbe

Ljubljana, 26. novembra.

Včeraj dopoldne so se zbrali v franciškanski dvorani zastopniki učiteljskega stanu, da proslavijo 40 letnico Slomškove družbe. Dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Na proslavo so prišli tudi številni odlični zastopniki, med njimi prevz. g. škof dr. Rožman, zastopnik bana načelnik dr. Lovro Sušnik, zastopnik divizionarja polkovnik Dr. Rust, župan dr. Jure Adlešič, univ. prof. dr. Aleš Ušeničnik ter še nekateri, poleg številnih zastopnikov prosvetnih organizacij, zastopnikov prosvetnih uradov in oblasti.

Vse odličnice in vse navzoče je pozdravil društveni predsednik g. Ivan Štrukelj. Čestitke k jubileju je poslal tudi dr. Korošec. Prav tako je k jubileju čestital minister dr. Krek, škof dr. Srebrnič in drugi prijatelji družbe. Z jubilejne proslave so odposlali vdanostni brzojaki kralju Petru II. in knezu Pavlu, kar so zborovalci z navdušenjem sprejeli.

V imenu bana dr. Natlačena je nato spregovoril načelnik prosvetnega oddelka banke uprave dr. Lovro Sušnik in izrek čestitke k 40 letnici Slomškove družbe. V nadaljevanju svojega govora pa je poudaril, kakšen mora biti dober vzgojitelj in kakšna mora biti njegova miselnost, saj vzgojitelj ima dolžnost oblikovati mladino — narodov up. Prav za vzgojo dobrega narodnega naraščaja se je vedno za-

vzemala Slomškova družba. Vedno je stala družba zvesto na krščanskih vzorih, vedno je ostala zvesta slovenskemu narodu in slovenskemu jeziku. Posebno v obmejnih krajih so člani Slomškove družbe mnogo pomagali svojemu narodu, da je ostal zvest krščanskim in narodnim načelom, mnogo so delali za korist slovenskemu občestvu. Zdelo se je, da bi bilo tako tudi v bodoče.

Za dr. L. Sušnikom je povzel besedo škof dr. Rožman. Dejal je, da je Slomškova družba kakor drevo, ki je bujno raslo, pa ga je vihar drugič spet silno oklestil. Kljub temu pa je ostalo drevo vedno zdravo in bilo narodu v oporo. Zdelo se je, da bi v bodočnosti to drevo rastle še bolj krepko in da pogoltno zdrave in bujne korenine.

Prisrčne čestitke je družbi izrek tudi župan dr. Adlešič. Se precej je bilo onih, ki so Slomškovi družbi ob njenem jubileju izrekli svoje čestitke.

Slavnostni govor je imel dr. Brumen, ki je orisal škofa Slomška, njegovo delo pri ustanavljanju nedeljske šole, njegovo požrtvovalnost pri podpori učiteljskega in vseh onih, ki so se prizadevali, da povzdignejo prosveto v narodnih vrstah. — G. predsednik Štrukelj je v svojem govoru orisal razloge za ustanovitev Slomškove družbe in njeno delo v teh 40 letih.

Ob koncu zborovanja je sledila še molitev za slovenski narod, zborovalci so zapeli državno himno in s tem zaključili tako lepo slovesnost.

Kakšen naj bi bil novi zakon o zaščiti kmečkih poslov

Slov. Konjice, 2. novembra.

Pred nedavnim smo v »Slovenskem domu« poročali o slabem položaju, v katerem žive kmečki posli in viničarji po naših krajih posebno zaradi sedanje druginje. Tedaj smo zapisali, da je socialna zaščita teh najrevnejših ljudi na podeželju, ki je že zastarela, popolnoma neprimerna današnjim razmeram in skoraj nič v skladu z zaščito, ki jo uživajo drugi stanov, posebno pa delavstvo v industriji, obrti in drugje.

V tej dobi splošnega dviga cen in delno tudi plač so ponekod zvišali plače, dnajo, tudi kmečkim poslom. Dočim so prej dobivali s hrano dnevno 7 do 10 din, brez hrane pa 8 do 12 din, jim je sedaj dnina povišana s hrano dnevno na 10 din, brez hrane pa na 10 do 15 din, kakor je kdo premožen in kot je plačevanje v dotičnem kraju v navadi. Ker pa so se cene vsem potrebščinam tako zelo podražile, je dninar danes še večji revež, kakor je bil prej. Za en kilogram slanina dela dva dni, za kilogram moke skoraj en dan, za skromno obleko mesec dni in ravno tako za čevlje. Kmečki delavci si sploh ne morejo več privoščiti kakšne dobrote. Jedo jed, kakršno morejo, in pripravljeno, kakor pač nanese. Dnevna plača naj se določi s hrano najmanj na 15 din, brez hrane pa vsaj 20 din. Dninarji namreč sleherni dan nimajo posla.

Najhujše za naše kmečke posle je dolga bolezen, pozneje pa starost. Kakor smo videli, kmečki delavci ni zmožen zaslužiti za sproti; o kakšni preskrbi za primer bujše obolezlosti ni misliti. Treba je nujno vpeljati zakon o bolezenskem in starostnem zavarovanju kmečkih poslov. Zavarovanje samo za primer nezgode je pomanjkljivo, ker se je izkazalo, da le malo delovnih ljudi z naših polj in vinogradov umira zaradi nesreč, ampak nasprotno večinoma zaradi bolezni, ki jim je vzrok trpljenje in pomanjkanje. Treba je določiti dnevno hranarino najmanj na 10 dinarjev. Ta bi jim bila velika opora za čas bolezni in bi vsakega mnogo zalegla. Mezdni razredi bi v tem zavarovanju bili največ trije. Zavarovanje za primer nezgode bi seveda ne bilo potem izključeno. Določbo, ki obstoji v zakonu za zavarovanje delavcev in ki preprečuje pravico do hranarine po gotovemu številu tednov po izstopu iz službe, ki zavarovanje kmečkih poslov ne sme vsebovati, kajti dninarji so zaposleni pri delih na polju največ do 15. novembra ter se tja vrnejo šele aprila. Pozimi pa bi bili pomoči najbolj potrebni.

Da bi se preprečila osirotelost tolikih kmečkih delavcev na stara leta, je potrebno z zakonom zagotoviti našim delovnim ljudem in viničarjem letno starostno podporo, ki bi morala znašati vsaj tretjino letnega zaslužka (od 1000 do 1800 din), ki bi se mogla prejemati tudi mesečno. Ta znesek ne bi sicer napravil položaj starih, dela nezmožnih kmečkih delavcev rožnatega, temveč bi njihovo življenje omilil in ga naredil vselejšega ter prijaznejšega. Mogli bi si nabaviti vsaj nekaj obleke in obuvala, ki si ga sedaj ne morejo. Sedanje cene pa ne bodo trajale večinoma, v to smo vsi prepričani, pa bo v tem oziru boljše tudi kmečkim onemoglim poslom. Preskrba onemoglim kmečkim poslom na starost pa jim bo prihranila veliko nesreče, katere so bili že mnogi iz teh vrst deležni: hoje »po numerah«, kar se še pogostokrat ponavlja.

Treba jim je preskrbeti tudi zdrava stanovanja. Mnogi stanujejo v napol podrtih hišah, kjer najde zima pot v nje skozi sto špranj. Stanovanja so zelo važen socialni problem dandanes ne samo v mestih, ampak tudi na podeželju.

Kakor je potrebno imeti odprte oči in razum pri zasnovi tega zavarovanja, tako bo treba paziti na njegovo pravilno in nadvse pravično izpeljavo. Poslovanje s tem denarjem bo pomenilo ravnanje s premoženjem najrevnejših, zato bo treba z njim najvestnejše postopati. Z zasnovi zakona o bolezenskem in starostnem zavarovanju pa ni treba zavlačevati, da ne bo nepotrebnih večjih socialnih ran v bodočnosti, kjer nas še čaka mnogo drugih resnejših problemov.

Drobne izpod Konjiške gore

Ne uničujmo ptic! Vsi vemo, kolikšne važnosti so ptice posebno za sadjarje in gozdarstvo, ker uničujejo črve, razne škodljive žuželke in druge ličinke. Ker nastopa mrz, mora čut hvalečnosti vsakemu govoriti, da kolikor mogoče nudi pticam hrane. Ptičje krmilnice so najpripravnejša reč za to in naj bi vsi ljudje sledili zgledu naših umnih sadjarjev, kateri s krmiljenjem ptic pospešujejo svoje kmetijstvo.

Usnjarska tovarna Laurich to leto mnogo gradi. Zlasti so lepe nove zgradbe v južnem delu tovarne, obenem se mnogo preureja v notranjosti. Kakor izveemo, znašajo že dosedanje investicije prav čedni denar — nekaj milijonov. Delalo pa se bo še dalje.

Neke trvdke na področju slovenjekonjiškega okraja so bile od pristojnih oblasti kaznovane zaradi neizpolnjevanja zakonskih določil o razmerju med delodajalci in delavci.

150.000 dinarjev je bilo letos uporabljenih za javna dela na področju slovenjekonjiškega okrajnega cestnega odbora. Štiri petine te vsote je prispevala banovina.

Poziv za prijavo zgradarine

V smislu razpisa fin. min. oddelek za davke od 20. novembra t. l. pov. št. 1604-III morajo vložiti v času od t. do 31. decembra 1940 prijave za odmero zgradarine za davčno leto 1941 samo:

- a) davčni zavezanci (novi), pri katerih se je začela davčna obveznost v teku leta 1940;
- b) davčni zavezanci (stari), pri katerih se je zvišal dohodek zgradb t. decembra 1940 za 25% napram dohodkom, od katerega je odmerjena zgradarina za davčno leto 1940;
- c) davčni zavezanci (stari), pri katerih se je zmanjšal dohodek zgradb t. decembra 1940 za 25% napram dohodku, od katerega je odmerjena zgradarina za davčno leto 1940.

Vsem ostalim davčnim zavezancem ni treba vlagati zgradarinskih prijav, ker je pravomočna odmera zgradarine za davčno leto 1940 poačljajša za davčno leto 1941. — Davčna uprava v Ljubljani.

Ljubosumnost, vzrok žaligre

Maribor, 26. novembra.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča je danes dopoldne razprava proti 34 letnemu Rudolfu Rakuši iz Obreža pri Središču. Obtožen je, da je hotel ustreliti Kristino Kocjan ter jo je s strelom iz samokresa dne 8 septembra t. l. nevarno ranil. Vzrok te žaligre pa je huda ljubosumnost.

Obtoženi Rakuša je bil 8 let zaljubljen v Kristino Kocjan, ki stanuje pri svojih starših v vasi Grabe pri Središču. Dekle mu je ljubezen vračalo ter sta se že domenila za poroko, ko se je začelo zadnje čase nenadoma vse krhati. Rakuša je bil precej zadolžen, ni pa hotel dolgov poravnati, pač pa se je nameraval izogniti upnikom na ta način, da je hotel svoj delež, katerega bi dobil kot dediščino, odstopiti svojim bratom. Potem pa je Kocjan Kristina zadnje dni izvedela še za neko njegovo telesno hibo — obtoženi Rakuša namreč ne razloži barv ter razpoznavno samo belo barvo, česar poprej ni vedela. To in pa prigovarjanje njenih staršev ter znanj ki je odvrgnil od Rakuša. Ta pa je zaradi tega postal vedno bolj razburjen, začel je svoji izvoljenki groziti celo s smrtjo ter jo je spravljal v tak strah, da si ni upala nikamor več sama. Tudi ko se je usodnega dne proti večeru vračala iz Središča, ji je prišla naproti njena sestrična ter jo spremljala. Ko sta obe prišli blizu Kocjanove hiše, je nenakrat skočil iz za plota Rakuša. V eni roki je držal električno svetilko, v drugi pa boksar in samokres. Dekletu sta zavriščali od strahu, Rakuša pa je dejal, da jima ničesar ne bo napravil, sestrična naj gre le naprej v hišo, ker se hoče s svojo Tinico nekaj pogovoriti. Sestrična je dejala, da bo šla v hišo, če vrže tisto, kar drži v desni roki, prož. Rakuša je vrgel res boksar na tla, samokres pa je obdržal, kar pa dekletu nista opazili. Ko se je sestrična oddaljila, je Rakuša Kocjanovo še enkrat vprašal, če ga mara in ker je to odbila, je ustrelil proti njej. Kroglja jo je zadela v prsi ter preluknjala pljuča. Dekle pa je imelo še toliko sile, da je pribežalo domov, sledil pa ji je Rakuša ter jo potem skozi okno prosil, naj mu oprsti, nato pa je odhitel po avto, da je ranjenko odpeljal v bolnišnico, kjer so ji zdravniki rešili življenje.

Obtoženec dejanje priznava, pravi pa, da ga je izvršil v hipni razburjenosti. Razprava ob času poročila še traja.

Jesenice so do dobile lepo zavetišče za onemogle

V nedeljo je bila v poslopu novega mestnega zavetišča prisrčna slovesnost. Prezvišeni knez škof dr. Gregorij Rožman je blagoslovil krasno stavbo mestnega zavetišča. Po končanem blagoslovu je prevzvišeni bral sv. mašo, nato pa imel globoko občuten govor o ljubezni do bližnjega, kateremu namenu je zgrajen in naj služi ta dom. Po zaključenem duhovnem opravilu je g. župan povabil udeležence na zakusko.

Banski svetnik in predsednik socialnega odbeka g. Arnez je pozdravil zbrane goste ter v kratkih besedah podal pregled vsega dela in truda, da je danes stavba že dokončana in da že služi svojem namenu. Letos v jeseni je bila stavba že toliko dovršena, da so bili sprejeti s 1. oktobrom prvi oskrbovanci. Danes jih je že 18, prostoroj pa je za skupno število 50. Postrežbo in vsa hišna ter gospodnijska dela vodijo častice sestre de Notre Dame iz Smihela pri Novem mestu. Celotni stroški za zemljišče in načrte, stavbna in obrtniška dela ter za notranjo opremo so znašali 2.213.454 din. Govornik je omenil, da je zavetišče dobilo prvega dobrotnika v osebi jeseniškega rojaka, odvjetnika v Chicagu dr. F. S. Košmerla, ki je podaril občini ustanovo v znesku 100.000 din za vzdrževanje domačih občinskih ubožcev v zavetšču. Dr. Košmerlu je občina podarila 9. junija lanskega leta častno občanstvo jeseniške občine. Prostorji so udobno opremljeni. Vsaka soba ima napeljavno toplo in mrzlo vodo, centralno kurjavo, poseben, prav prijeten prostor je na razpolago za branje časopisov in za zabavo.

Filmi

»Obala v megli« (Kino Matica). Najstrašnejši prizor tega filma je tisti, ko Jean Gabin pograbi opeko in z njo kakor proroča zver bije, bije po glavi nekoga... Ta prizor je simbolična označba tega, vzorno režiranega, mojstrsko igranega, toda po brezupni, moreči meglivosti in mrakotnosti nečloveškega filma. Ljudje v filmu in vse okolje v njem so en sam obup, ki ga gibljejo dva ali trije osnovni, živalski nagoni; nikjer ni niti bliska svetlobe ali dobrote, nikjer upanja ali slutnje o človeškem očiščenju, o čisto naravnem uravnovešenju svetlobe in sence, dobrega in zlega, ki ga sleherni človek, brez razlike nazora ali stališča, pričakuje kot človek od umetnosti. Pri vsem zunanjem mojstrstvu ta film ni umetnina, ker je po bistvu nečloveški. Pred letom dni je dobil prvo filmsko nagrado pokojne republike, kar priča, da je popoln propad vsega pozitivnega in povratak v topo, brezumno živalskost postal v Franciji uradni vzor. Ni čuda, da je doživela usodo, kakršno je zaslužila.

Slovenska mladina ob prazniku Zedinjenja

V soboto, 30. novembra bo v veliki dvorani hotela »Uniona« velikopotezno zasnovana proslava Zedinjenja. Zveza fantovskih odsekov in Zveza dekliskih krožkov bosta pridelili svojo drugo mladinsko akademijo, ki bo tokrat v strnjeni in z enotno mislijo povezani obliki slavila dan, ko smo se slovesno znašli pod streho ene hiše trije bratje s slovenskega evropskega jugovzhoda, Slovenci, Hrvatje in Srbi, zbrani okrog kraljevskega rodu Karadjordjevičev.

Proslava bo razdeljena na sledeče točke: najprej bodo fantje, člani fantovskega odseka Svetega Petra, zaigrali fanfaro. Sledila bo državna himna. Nadalje bo recitacija Zupančičeve pesmi »Vseh živih dan«. Dr. Stanko Žitko, predsednik Zveze fantovskih odsekov, bo govoril o pomenu praznika. Za govorom pride Jenkova »Kosovska uvertura«. Po odmoru bo najprej zborna recitacija Jenkove »Molitev«, nato pa trodelna zborna recitacija s simboličnimi prikazi »Iz naše zgodovine«. Sestavljala jo bodo naslednja poglavja: »Pod svobodnim soncem«, »V robstvu« in »V zarje Vidove«. Pesmi za to veliko recitacijo je zbral prof. Janez Logar, zbor bo vodil dr. T. Röger, glasbene vložke je sestavil dirigent H. Svetel. Vaje pa so sestavili člani telesnozvojnega odbora Zveze fantovskih odsekov in Zveze dekliskih krožkov. Ves izkupiček te rodoljubne prireditve je pridelatelj akademije namenil za zimsko pomoč ljubljanskim mestnim revežem.

Za akademijo vlada v Ljubljani izredno veliko zanimanje, zato je prav, če si občinstvo vstopnice nabavi že v predprodaji, da na večer prireditve ne bo odhajalo izpred blagajne praznih rok.

S Posava

Okrajno glavarstvo je na podlagi razpisa kr. banke uprave v Ljubljani v posebni okrožnici opozorilo občinske oblasti naj z javnim razglasom posvare prebivalstvo, da v lastnem interesu ne zahaja v bližino vojaških objektov in da tudi nevojaške objekte pusti na miru, ker ima vojaštvo strog nalog, da v primeru najmanjšega poizkusa kvarjenja teh objektov uporabi takoj orožje. Ker utegne imeti vsako tako poškodovanje težke posledice za ljudi in imovino, se bo proti vsem osebam, ki bi ne upoštevale tega predpisa, postopalo strogo po zakonu. Takoj bodo prijavljene sodišču, kjer bodo imele priliko občutiti strogost vojaškega kazenskega zakonika.

Del splava dvojnika, ki se je razbil pri Radečah — o čemer je »Slovenski dom« že obširno poročal — so ujeli pri Krškem trgovski tovariši lastnika splava, ki so bili telefonično obveščeni o nezgodi. Splav dvojnika, sestavljen iz rezanega lesa in namenjen za neko belgajsko lesno tvrdko, je lastnina litjskega lesnega trgovca g. Boriška iz Grbina, ki kljub delnemu očuvanju splava trpi občutno škodo v znesku 8.000 din.

Ker podporno cestno škarpo na obsavski cesti Radeče—Podkraj, ki se je zaradi stalnega izpodkopavanja Save porušila že pred mesecem dni, niso začeli takoj popravljati, je v zadnjih dneh narasla Sava še povečala svoje razdiralno delo tako, da je sedaj na tej cesti vsak večji promet nemogoč. Razsuta cesta pa je nevarna tudi ljudem, zlasti otrokom, ki hodijo tod mimo v šolo. Kakor smo brali v »Slovenec«, je radeški župan g. Rozman izposloval od okrajnega cestnega odbora v Krškem 30.000 din, od katerih bodo del uporabili tudi za popravilo podre škarpe pri podkrajki šoli. Zahvaljujemo se g. Rozmanu za njegovo uspešno intervencijo in ga prosimo, da naj se zavzame tudi za čimprejšnjo izvedbo potrebne popravila, da se na ta način prepreči še večja škoda.

Murska Sobota

Družinski prepir. V vasi, tam ob šumeči Muri, so se domači malo sporekli, kar je nazadnje čisto naravno. Toda iz prepira je nastal tudi pretep. Najprej je tast s čevlji prizadejal snahi nekaj krepkih, vendar so bile posledice samo podplutbe. Popoldne sta nosila oče in sin repo v klet ter se sprla. Sin je hotel navaliti na 70 letnega starčka, stari se je z vilami krepko branil in sina kresnil po obrazu. Sin je potegnil ročico iz voza in nekajkrat mahnil po očetu. Prizadejal mu je manjše poškodbe in se je oče moral zateči v bolnišnico. Ker je to prišlo na ušesa tudi orožnikom, bo končno besedo izreklo sodišče.

Na progi Ljutomer—Sobota vozi spet vlak, ki odhaja iz Sobote ob 10 uri in 28 minut ter se vrača v Soboto okrog 12. S to zvezo je bilo posebno ustrezno dijakom, ki obiskujejo popoldanski pouk na soboški gimnaziji.

Soboška občina bo dala štipendije. Na zadnji občinski seji je bilo sklenjeno na predlog podžupana g. Čeha, da se vnese v bodoči proračun primeren znesek za štipendije petim dijakom, ki so najbolj revni in nadarjeni.

Belgrad, 26. nov. m. Iz Kragujevca poročajo, da je tamkajšnja mestna policija v zvezi z uredbo o nadzorstvu nad cenami kaznovala 120 kragujevskih gostilničarjev in kavarnarjev, vsakega z enim dnevom zapore in po 500 dinarjev globe. Ta kazen jih je doletela, ker niso na vidnih mestih razobesili predpisanih cenikov za jedila in pijače, ki jih prodajajo.

Dajk z Zlate ceste

»Ste vi tam, gospod inspektor?«
 »Da, jaz sem. Kaj je novega?«
 »Po vzmenjenosti Lynchovega glasu je Catleen takoj ugotovil, da se je zgodilo nekaj izrednega.«
 »Prosim vas, da čimprej pridete sem!«
 »Kaj se je zgodilo, narednik?«
 »Služkinja dr. Loseja nam je telefonirala, da so prišli v njegovo stanovanje štirje moški. Rekli so, da so pacienti in da jim je potrebna njegova pomoč. Ko jim je odprla, so jo prestrašili z revolverji in odpeljali s seboj dr. Loseja...«

SEDEMNAJSTO POGLAVJE
 Navsezgodaj jutraj je prišel inspektor Catleen na policijsko postajo v New Brunswyk, kjer mu je narednik Lynch podal dolgo poročilo o vseh zadnjih dogodkih. Catleen je pazljivo poslušal poročilo narednika Lyncha.
 Dora Dabrey se niso našli. John Bunton se je s policije vrnil v hišo svojega brata in tam sedaj spi. Greaber je šel v svoje stanovanje in ga še ni zapustil. —

je moral tudi to, da so mu postavili nekoga, ki nanj pazi. Kdo bi neki mogel to biti?
 Catleen je menil, da je bila to bolničarka Dora Dabrey. Ona je istočasno delala tudi za bando, vendar se je z njo nekaj sprla.
 »Toda zakaj so odpeljali dr. Loseja? Katera skupina je to izvršila, Morrisova ali Greaberjeva? Vseeno pa je bilo nekaj gotovo; njegovo življenje je bilo v veliki nevarnosti. Časa ni smel izgubljati. Pomoč mu je bila nujno potrebna. «Kajuga 7412», to je bilo očitno glavno bivališče Homerjeve odoeno Greaberjeve bande. Ali je bil to samo znak za kakšno ulico? — Catleen je naročil naredniku Lynchu, naj poišče, če je kakšna ulica, ki se tako ali podobno imenuje.
 Ko je narednik to po telefonu izvedel, se je obrnil h Catleenu:
 »Ni nobene ulice, ki bi se imenovala Kajuga. Pač pa mi je nekdo rekel, da se tako imenuje telefonska centrala v okolici New Yorka.«
 »Seveda, narednik,« je vzdiknil Catleen. »Očitno sem spal, ker se nisem tega domislil.«
 Catleen je hitro zgrabil telefonsko slušalko
 »Kajuga 7412, medmestni razgovor,« je sporočil svoji centrali.
 Na telefonu mu je odgovoril neki debel glas:
 »Prosim, počakajte malo pri telefonu. Takoj boste dobili zvezo s to centralo.«

Catleen je držal slušalko in se zadovoljno smejal. Ni dolgo čakal.
 »Halo, kdo tam!«
 Catleen je takoj prinesel slušalko bliže k ustom in začel uspešno posnemati Greaberjev glas.
 »Tu je Homer.«
 »Ali vas še stražijo, pet?«
 »Seveda. Štirje ali pet mož je še vedno pred mojimi vrati. Ali ste ga ujeli?«
 Trenutki, preden je odgovoril, so se mu zdeli dolgi kot večnost. Ali se bo on ujel v zanko, ki mu jo je bil nastavil? Ali imajo Homer in njegova banda sploh kaj skupaj z ugrabitvijo dr. Loseja? Catleen je vedel, da zdravnikovo življenje visi na tenki nitu in da zavisi od uspeha tega njegovega poskusa.
 »Da, vse je šlo kot namazano,« mu je odgovoril oni človek.
 »Kam ste ga odpeljali?«
 Oni drugi je očitno okleval, vendar je čez nekaj časa odgovoril:
 »Saj veste... v čolu v Sarvilleju, kakor ste bili zapovedali...«
 Na Catleenovem čelu so se od razburjenja pojavile znojne kaplje. Ali bo lahko še kaj izvedel od tega človeka? Ali dr. Lose še živi in ali je sploh potrebno, da se zanj še zavzemajo?
 »Gre v redu,« je vprašal Catleen. »Ali veste, kaj morate z njim napraviti?«
 »Ne skrbite, šef. Danes popoldne bomo z njim napravili vse, kar bo potrebno. Na evidenca!«

Catleen je bil zelo razočaran, ker je oni človek po tem kratkem sporočilu takoj izpustil slušalko.
 Čoln v Sarvilleju. To je bila edina sled in ta bo morala zadostovati, da bodo našli dr. Loseja. Catleen je še enkrat dvignil slušalko in zaprosil, da ga takoj zvežejo s centralo.
 »Tukaj je inspektor Catleen, kapitan zvezne policije. Prosim, da se telefon Rarrytan številka 6342 vzame takoj pod nadzorstvo.«
 »Kako se imenuje naročnik?«
 »Paul Greaber.« Catleen je pogledal v svoj zapisnik in nadaljeval: »Naslov je: ulica Tate, številka 1421. Če bo kdo klical to številko, napišite vse razgovor in mi to takoj sporočite. Te številki sami ne dajte pod nobenim pogojem nobene zveze. Ste me razumeli?«
 »Razumem, gospod inspektor.«
 »In sedaj vas prosim, da poizveste, čigava je številka Kajuga 7412.«
 Čez nekaj časa je pozvonil telefon in Catleen je hitro dvignil slušalko.
 »Številka 7412 se nahaja v Perth Ambouju, naslov pa je: ulica Claige, številka 755. Ime naročnika je Terence O'Myrha.«
 »Hvala lepa! Sedaj mi dajte takoj zvezo s policijsko postajo v Perth Ambouju.«
 Ko je dobil zvezo, je zaprosil, da so na telefon poklicali šefa tamkajšnje policijske postaje.

(Dalje sledi.)

Od tu in tam

Belgrajski župan Jevrem Tomič se s svojim spremstvom, v katerem sta tudi oba podžupana in več občinskih odbornikov, mudi že tri dni v Budimpešti, kamor ga je bil povabil tamkajšnji župan Karafiat. Tomiču na čast je bilo prirerjenih več banketov in večerj, na katerih so bili navzoči tudi madžarski odličniki. Regent Horty je sprejel Tomiča v avdienco in ga odlikoval z velikim križcem za zasluge.

Zveza madžarskih kulturnih društev je bila ustanovljena v nedeljo v Novem Sadu. Pod vodstvom senatorja Varadyja je bila seja zastopnikov vseh madžarskih prosvetnih društev v naši državi. Z zborovanja so poslali vdanostno brzojavko kralju Petru II., senator Varady pa je v slavnostnem govoru slovesno zavrjel, da so člani madžarske manjšine zvesti in vdani naši državi in jugoslovanskemu kralju. Za predsednika zveze je bil izvoljen inženir Kramer iz Novega Sada, za podpredsednika pa reformatorski škof Agošton, med odborniki pa je tudi katoliški župnik iz Novega Sada, po rodu Madžar. Na koncu zborovanja so Madžari ponovno zagotavljali, da bodo ostali zvesti državljanji Jugoslavije.

V Zaječaru so v nedeljo slovesno proslavili spomin na stotine srbskih pravoslavnih svečnikov, ki jih je dal sovražnik med svetovno vojno pobiti. V vsem je bilo v tistih letih pobitih okrog 400 duhovnikov, okrog 700 pa jih je bilo preganjanih in mučenih. Najbolj grozotno smrt pa so doživeli tisti svečniki, ki so jih 11. novembra 1915 prijeli v Nišu in jih potem odvedli proti Beli Palanki. Ko se je zmrčilo, so začeli vojaki nanje streljati kakor na pse. Le eden med njimi se je v noči z begom rešil. Padlo je takrat 22 pravoslavni svečnikov.

O strahotah razdejavanja, ki ga je naredila poplava blizu Bijeline, poročajo belgrajski časopisi. Sava je začela pretekli četrtek naglo naraščati. Navzlic čučnosti straž ob varnostnih nasipih je reka pretrgala v veliki dolžini nasip in vdrla na polja in v naselja. Voda je zalila okrog 5000 hektarjev plodne zemlje in okrog 600 ljudskih domov, od koder so se morali ljudje z vsem svojim imetjem, kar so ga mogli odnesti, umakniti. Veliko morajo trpeti tudi prebivalci iz Crne Bare pri Bosanskem Samcu, kjer je prav tako Sava predrla nasip in poplavlila plodno zemljo. Ker je voda stalno naraščala, so skušali ljudje zajeziti poplavo s tem, da so z vso naglico hoteli popravljati druge ogrožene dele nasipa. Zdi se pa, da ne uspešnost ves trud ne bo izplačal, kajti bosanske reke prinašajo ogromne količine vode. V Bosni je najprej zapadel sneg, sedaj pa neprestano dežuje in vode se zlivajo proti Savi. Okrog Orebnovca v Srbiji pa morali prekiniti vsi promet, ker je voda preplavila ceste in železniško progo do pol metra visoko.

1.940.332 dinarjev je zbralo uredništvo belgrajskega dnevnika »Politika« za Bitoljčane, ki so trpeli zaradi bombardiranja. Na poziv lista so se oglasili številni rodoljubi in zavedni Srbi in priložili svoj prispevek, da se omili beda nesrečnih ljudi v Bitolju. Nabrani denar je bil v celoti poslan bitoljski občini, ki je postavila poseben odbor, ki deli podpore najpotrebnejšim. »Politika« je v soboto zvečer zaključila zbirko. Zdi se pa, da bo tudi zbirka na Hrvatskem, katero je začel s svojim darom 100.000 dinarjev hrvaški ban, vrgla večjo vsoto.

Za novo radijsko oddajno postajo v Sarajevu se potegujejo sarajevske kulturne in prosvetne organizacije. Na njihov poziv je bila nedavno skupščina, na kateri je bil navzoč tudi predstavnik belgrajske radijske postaje. Govorniki so povedali, da so pripravljene že trije milijoni dinarjev za gradnjo nove postaje, sedaj pa čakajo na uvidevnost mestne občine, da bo dala prostor zastojni na razpolago. Izvolili so tudi poseben odbor, ki bo imel nalogo izvesti vse tehnične priprave za postavitve radijske postaje in obenem urediti tudi vsa finančna vprašanja ter pripraviti ljudi, ki bodo sodelovali pri kulturnem sporedu nove radijske postaje.

Dva nevarna razbojnika sta hotela pobegniti iz zaporov sodišča v Gnjilanih v Srbiji. Mustafa Arifović in Delija Reženović sta izrabila priložnost tedaj, ko jima je ječar prinesel hrano. Planila sta nanj in mu vzela puško. Ječar se je z njima spustil v boj, toda razbojnika sta ga ranila, nato pa planila nad drugega stražnika in tudi tega obstrelila. Skočila sta v skidšče, od tam pa sta jo mislila popihati v svobodo. Toda takrat so bili orožniki že obkolili poslopje in pozvali razbojnika na vdajo. Nekaj časa sta premišljevala, nato pa odvrгла orožje in se vdala.

28 letnico svojega osvobojenja je slovesno praznoval Ohrid, mesto tik ob meji med našo državo in Albanijo. Pred osem in dvajsetimi leti je okrog 100 srbskih konjenikov vdrl v mesto in razorožilo mnogo večjo četo turških vojakov. K slovesnosti so se zbrali zastopniki vseh oblasti, med njimi ban Vardarske banovine Zivojin Rafajlovič. Ljudstvo je z velikanskim navdušenjem pozdravljalo jugoslovansko vojsko, posebno pa letala, ki so večkrat letela nad mestom.

Tri prepedetne judovske trgovce bo zagrebška policija poslala na prisilno bivanje v Donji Lapac. Po daljšem opazovanju je policija ugotovila, da so trgovci Bela Büchler, Ljudevit Previč (poprje Präger) in Aladar Fleischmann prodajali obleke in manufakturno blago visoko nad cenami, katere so bile dopuščene.

Zagrebski Pohit (Pooblaščen hrvaški industrijski in trgovski zavod) je dobil svoje vodstvo. Ustanovni občni zbor je vodil predstojnik trgovinskega oddelka banske oblasti dr. Lamer, ki je bil potem izvoljen tudi za predsednika upravnega odbora. V odboru je dalje cela vrsta oddelkovnih predstojnikov banske oblasti in zastopnikov hrvaške velekapitala. Prav podoben je sestav nadzornega odbora.

Med gojitelji svinj v Vojvodini so se pred dnevi razširile govore, da bo vlada odredila prisilen odkup določene količine pitanih svinj za prehrano prebivalstva. Te govore so imele takoj ta učinek, da so ljudje ali nehali pitati svinje, ali pa so jih začeli prodajati. Da ne bi med kmetovalci ta strah trajal še naprej, je oblast pojasnila, da takšnih namenov nima in zato poziva kmetovalce, naj svinje pitajo naprej, kajti to je za naše gospodarstvo nujno potrebno. Kaže, da so vznemirljive govornice nastale spričo dejstva, da je madžarska vlada dala prisilno odkupiti okrog 20.000 svinj za potrebe madžarskega mestnega prebivalstva.

Da bi zatrla naraščajočo kriminalnost je zagrebška policija organizirala posebne letne patrle, ki stalno križarijo po mestu podnevi in ponoči. Patrle so imele že pri svojem prvem poskusu odlični uspeh. Ena od patrol je zalotila vlomilca Orača, ko je ravno vlamjal v neko trgovino. Pri njem so našli vlomilsko orodje za večje vlope. Prav tako so prijeli tudi več drugih kriminalnih tipov, katere je imela policija že dolgo na pikli. Z novo vrsto policijske službe mislijo preprečiti, da ne bodo skoro vsak dan zločinci, ki v velikih mestih preradi iščejo zavetja, izvrševali svojo obrt.

Če se hočete neprislusno zabavati, si boste še danes ogledali

Dunajske ljubavne zgodbe s Hansom Moserjem, Paulom Hörbigerjem in Marto Harrel
Predstave danes ob 16., 19. in 21. uri!
Kino Union, tel. 22-21

Ljubljana od včera do danes

Lep je bil včerašnji dan in poln topllega sonca, ki je privabilo na lepe tivolske in rožniške poti številne sprehajalce. Vsak izrazi svoj prosti čas, da pohiti v lepo naravo, da se naužije svežega zraka in blagodejnih žarkov jesenskega sonca, ki je z njimi v letošnji jeseni zelo skoparilo. Prelep je bil pogled takole z rožniških poti proti Kamniškim planinam, ki so bile vse ozarjene, kipeče visoko pod nebo. Običene so bile po svojih vrhovih v bele plašče novega snega. Pa tudi Karavanke so bile lepo vidne, kakor le redko kdaj. Očak Triglav se je blestel tam v daljavi v družbi zasneženih vrhov. Vsak, kdor ljubi carstvo naših planin, se je lahko včera naužil njihove lepote. Kakor vse kaže, se je vreme ustalilo, in če bo ostalo tako tudi vnaprej, bomo imeli jasne sončne dni še precej časa. Tudi današnje jutro je bilo lepo, čeprav nekoliko mrzlo — toplomer je kazal ob sedmih zjutraj le malo več kot 1 stopinjo nad ničlo.

Novinski koncert

Kakor vsako leto, bodo ljubljanski novinarji prirredili v proslavo narodnega praznika 1. decembra, praznika zedinjenja, svoj vsakoletni koncert v veliki dvorani hotela Uniona. Novinarski koncert bo umetniškega značaja, saj bodo na njem nastopili ljubljanska filharmonija, ki bo izvajala simfonije Blaža Arničja, Škerjanca, Čajkovskega in Dvořaka, kot solist bo na koncertu nastopil rektor Glasbene akademije Anton Trost, simfonični orkester Filharmonije pa bo dirigiral dirigent ljubljanskega radijskega orkestra g. Drago Mario Šijanec. Vse kakor bo letošnji novinarski koncert na visoki umetniški stopnji, za kar nam jamčijo nastopajoči. Ker je dobitek koncerta namenjen v prid revnim ljubljanskim dijakom, zato naprošamo ljubljansko občinstvo, da se prirreditve v velikem številu udeležijo in s tem podpre one, ki so podpore potrebni. Za 1. december naj velja: Vsi v Union na novinarski koncert.

Načrti kolezi

Kakor poročajo s policije, so našli na pokopališču v Dravljah te dni črno pleskano moško kolo znamke »Schladitz« s tovarniško številko 99.638. Kolo je imelo evidenčno številko 2-7174-10. — Nedaleč od letališča pa je bilo v grmovju ob cesti najdeno drugo kolo, a samo ogrodje, kajti tat je obroca odnesel.

Kolo in ogrodje drugega kolesa lahko dobita lastnika na policiji.

Nesreče

Delavec sin Jože Vidmar, doma iz Lipe pri Dobrepoljah, je staknil bogsigavedi kje staro patrono. Kaj bi mu bilo v večje veselje kot pa nevarna igrača, po kateri je začel s kladivom udrihati in hotel dognati, kaj je v notranjosti. Svojo radovednost je drago plačal. Naboj mu je po nekaj udarcih eksplodiral in puhnil naravnost v obraz. Učinek razstreljene patrono je bil grozen, saj je ubogemu fantu obraz razmesarilo. Mlademu Jožetu je tudi oko nevarno poškodovano, vendar je le upanje, da ne bodo posledice najhujše.

Sveveda so ob nedeljah, posebno če so lepe, ceste polne kolesarjev. Tudi zadnja nedelja je bila kar lepa in na cestah velik promet. Pri odcepju v Guncleje v Vižmarjih se je v nedeljo zvečer pripetila težka prometna nesreča. Zagar Morela se je peljal že ponoči domov, kar mu pripelje nasproti tovorni avto s polno prizganimi žarometi. Morela so žarometi slepili, pritisnil je na zavoro — a glej nesrečo. V istem trenutku se je vanj od zadaj zaletel s precejšno silo motociklist, ki je vozil za Morelom. Pri trčenju sta oba padla. Morela je obležal s težkimi notranjimi poškodbami, motociklist si je pa pri padcu zlomil ključnico.

Včerašnji ob železniški progi na Kodeljevem delavci telefonsko-telegrafske sekcije popravljali

telefonske drogove. Nekatere drogove, ki niso bili več kaj prida, so tudi podrli, da jih bodo nadomestili z novimi. Pri napeljevanju novih telefonskih vodov je z droga padel 21 letni delavec Tomi Franc, doma iz Dol. Duplice, in si pri tem zlomil desno nogo.

V tkalnici Jugolane v Crnučah se je pri svojem poslu precej močno vsekval s sekiro v nogo tkalski delavec Kodrim Franc.

Vse poškodovance so prepeljali ljubljanski reševalci na zdravljenje v splošno bolnišnico.

Poškodbam je podlegel

Tudi drugi ponesrečenec, o katerega nesreči smo poročali že v včerašnji številki našega lista, ki se je zgodila v gramozni jami ob Vodovodni cesti.

Včerašnji zjutraj je izdihnil v Slajmarjevem domu Jožef Clemente, orodničarski mojster. Poškodb, ki so bile notranjega značaja, ni prebolel. Zapustil je ženo Polonco in hčerko Stelko, sestro, brate pa še velik krog prijateljev in znancev.

Športne vesti

Še eno pismo atletov. Po spomenici slovenskih in srbskih atletov so se sedaj oglasili še hrvaški atleti in sicer oni iz splitske podzveze. Za nedeljski občni zbor Hrvatske atletske zveze so Splitski poslali v Zagreb naslednje pismo: Atleti splitske podzveze z željo, da se nastali spor v Zvezi s kaznjivo šestih najboljših naših atletov mirno reši, predlagamo, da HAS uvede proti tem šestim atletom nov kazenski postopek. Iz več razlogov smatramo, da je izrečena kazen prestroga in neosnovana v pravilniku. — Žal nam je nurejenih razmer v našem atletskem športu in zato izražamo željo, da novi upravni odbor čim prej te razmere uredi. Prvi korak za boljše bodočnost je revizija postopka proti krivično in preestrogo kaznovanih atletov — naših tovarišev. — Prosimo, da se naš apel na občnem zboru, ki bo 24. nov. 1940 v Zagrebu, upošteva. — Kamen do kamna — palača, nesporazum na nesporazum — polom. — Ta apel je podpisalo 25 atletov. — Na nedeljskem občnem zboru HAS pa o tem sploh ni bilo govora.

„Tek Zedinjenja“

Akademski športni klub »Primorje« v Ljubljani prirredi dne 1. decembra 1940 propagandno atletsko tekmovanje po Ljubljani in preko ljubljanskega grada v proslavo državnega praznika. Start ob 10 dopoldne.

Tekmovanje se imenuje »Tek Ujedinjenja« in bo ob 10 dopoldne, dne 1. decembra, kot športno-spomeniška proslava Ujedinjenja. Tekmovanje se vrši po dveh različnih progah s skupnim startom pred spomenikom kralja Aleksandra I. v Zvezdi in skupnim ciljem istotam.

Tekmovalne proge so naslednje: Prva, daljša proga: kraljev spomenik, Kongresni trg, Gradišče, Erjavčeva cesta, Bleiweisova, Aleksandrova, Tyrševa, Tavčarjeva, Komenskoga, Resljeva, Kopitarjeva, Krekov trg, Studentovska, Na okopih, Grad, Pot na grad, Karlovska, Privoz, Prule, Trnovski pristan, Krakovski nasip, Cojzova, Emonska, Vegova, Kongresni trg, cilj pred kraljevim spomenikom. Dolžina proge ca. 5.000 m.

Druga krajša proga: Kraljev spomenik, Kongresni trg, Gradišče, Erjavčeva, Bleiweisova, Aleksandrova, Tyrševa, Tavčarjeva, Miklošičeva, Marijin trg, Stritarjeva, Mestni trg, Stari trg, St. Jakobski trg, Trubarjeva, Cojzova, Emonska, Vegova Kongresni trg. Cilj pred kraljevim spomenikom. Dolžina proge ca. 2.700 m.

Sovjetska Rusija in Slovanstvo

Zanimiva razprava o uredbi glede nevtralnosti tiska - Strašna nesreča pri Stahovci - Pismo o glasu

Ljubljana, 26. novembra. Letos 16. maja je bila izdana posebna uredba za zavarovanje nevtralnosti v tisku, ki določa tudi primerne kazni za prestopke. Pred kazenskimi sodnikom-poedincem na okrožnem sodišču, ki je za take prestopke pristojno, so bile zadnji čas razprave, ki so tudi za javnost poučne. Po tej uredbi je lahko obsojen tudi oni, ki razširja kake letake, naperjene proti vojskujočim se državam, bodisi proti eni ali drugi. Naši »rusofili« pač niso bili veseli neke brošure, ki jo je bil letos julija izdal znani Ljotič odnoso njegovo tajništvo »Zbora« in v kateri je vehementno napadal Sovjetsko Rusijo, odrekajoč ji sploh, da bi bila slovanska država in da bi nastopila kot zaščitnica slovanstva.

Ta brošura je bila tiskana v Belgradu in prvotno tudi dovoljena. Pozneje čez mesec dni je bila prepovedana. Brošura se je v Belgradu prodajala po trafikah, pa tudi v Ljubljani so jo imele nekatere trafike. Brošura je bila razširjena tudi v Škofji Loki. Pozneje sta bila zaradi razširjenja te brosure sodišču ovađena pravnik Dušan Horvat in privatni uradnik Fran Korbič. Ovađena sta bila zaradi prestopka v smislu člena 1 uredbe o zavarovanju nevtralnosti v tisku. Pred kazenskim sodnikom-poedincem dr. Julijem Fellaherjem sta se v soboto zagovarjala. Priznala sta, da sta res imela omenjeno brošuro, prvi je posebno poudarjal, da je bila takrat, ko je on imel brošuro v rokah, še dovoljena in da je bila pozneje konfiscirana odnoso prepovedana, drugi pa je zatrjeval, da je brošuro sezgal.

Sodnik je oba obtožena oprostil od obtožbe, da bi bila zakrivila prestopke v smislu uredbe o nevtralnosti. Sodba je v bistvu poudarjala, da brošura ni napadala nobene vojskujoče države. Rusija pa je nevojskujoča se država in zato je o njej dovoljeno pisati. Državni tožilec g. Bogdan Lendovšek je prijavil priziv proti oprostilni sodbi.

Paragraf 205 k. z. določa primerne kazni za avtomobiliste, motocikliste, kolesarje in navadne voznike, ki povzročajo razne prometne nesreče. Na sodišču v dvorani št. 79 skoraj ne mine teden, da ne bi prišel kak tak človek pred kazenskega sodnika in se moral zagovarjati zaradi prestopka po omenjenem paragrafu, da je iz malomarnosti ogrožal varnost javnega prometa in življenje ljudi. Strašna nesreča se je primerila letos 12. junija popoldne pri Stahovci. Nekli voznik Jože Pestator iz Zupanjih niti je v divjem diru podil konje, ki so bili vpreženi v dvoprežni voz, na katerem so prepevali fantje - naborniki. Konji so dirjali v galopu po banovinski cesti mimo žage kamniške

Ljubljana, 26. nov. včerašnji popoldne okrog tri četrt na štiri se je po Dunajski cesti iz mesta proti topničarski vojašnici vozil na svojem kolesu vojni invalid narednik-vodnik v. Potočar Martin. Vozil je pravilno po cestno-policijskem red. Pri električni urji pa je prišlo do nesreče. Prav tem času je po Linhartovi ulici privozil tovorni avtomobil neke ljubljanske gradbene tvrdke in je zavil na Dunajsko cesto proti mestu. Zavil je, toda kako? Ni vozil tako, kakor zahtevajo predpisi v ovinku okoli ure, ki stoji na križišču, in na tem kraju prav lepo uravnava promet, ne da bi bil tu potreben še stražnik. Šofer tovornega avtomobila je zavil kar po bližnjici na Dunajsko cesto. Potočar se je avtomobilu umikal vse bolj proti robu hodnika, hoteč se izogniti trčenju. Nesreča je bila tudi v tem, da je imel pokojni invalid levo nogo leseno in na stopalo kolesa pritrjeno z dvema zaponkama, in si je tako tudi z umetno nogo pomagal pri vožnji. Če bi ne bil pokojni invalid, bi se morda še rešil smrti s tem, da bi ob pločniku

Vremensko poročilo

Kraj	Barometer	sko stanje	Temperatura		Relativna vlaga	Oblačnost	Veter	Padavine	
			noć	dnev				m/m	vrsta
Ljubljana	773-7	11-2	1-8	90	4	0	—	—	
Maribor	773-6	1-2	-5-0	90	0	0	—	—	
Zagreb	773-3	9-0	6-0	60	10	NE ₂	0-2	dež	
Belgrad	770-4	9-0	5-0	90	10	W ₂	10-0	dež	
Sarajevo	768-6	5-0	3-0	80	10	0	0-4	dež	
Vis	768-2	9-0	6-0	60	4	NNE ₂	—	—	
Split	768-3	12-0	8-0	50	4	NE ₂	—	—	
Kumbor	764-1	17-0	13-0	40	4	NE ₂	—	—	
Rab	767-3	12-0	7-0	50	6	SE ₂	—	—	
Dobrovnik	764-5	17-0	12-0	50	4	NE ₂	—	—	

Vremenska napoved: Delno oblačno, zmerno hladno vreme. Najnižja temperatura na letališču je -3° C.

Koledar

Danes, torek, 26. novembra: Konrad. Sreda, 27. novembra: Virgilij.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded, Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7. Ali si že naročil sliko Marije Pomagalj z Brezji? Cena 40 din.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce, da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga.

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuste odlašanja.

Ruska Matica. V četrtek, 28. novembra t.l. ob 20 prirredi v prostorih Francoskega instituta Ruska Matica literarni večer ob 175 letnici smrti znamenitega ruskega pisatelja in znanstvenika Mihaela Lomonosova. Na sporedu: 1 univ. prof. ing. Aleksej Kopylov in lektor ruščine na univerzi dr. Nikolaj Preobraženski: slavnostna govora; 2. udeleženci ruskega tečaja R. M.: recitacija odlomkov iz del Lomonosova. Vstop prost. Vabljeni so vsi prijatelji ruske kulture.

Iz Legije koroških borcev. Včerašnji je umrl v Ljubljani bivši koroški borec in član odbora Legije koroških borcev, tovariš Ludvik Skuhala, major v pokojju. Vabimo člane glavnega odbora in tovariše iz ljubljanske krajevne organizacije, da se polnoštevilno udeležijo pogreba, ki bo v torek, 26. t. m. ob 16 pop. iz kapelice sv. Andreja na Žalah na pokopališču k Sv. Križu. — Glavni odbor LKB.

Priprave za podaljšanje Šubičeve ulice so stopile v končni štadij, ker je mestna občina pravkar razpisala oddajo del za kanalizacijo te ulice in njene okolice. Kanalizacija se bo začela že v Nunski ulici ter bo tekla po vsej novi ulici kneza Pavla ob novih hišah Pokojniškega zavoda, nato pa v Valvasorjevo ulico ter muzejem po novi Šubičevi ulici, čez Selenburgovo ulico ter ob Kazini in novi Zvezdi tja doli do dvorišča med Ovijačevu in Svetinovo hišo, kjer bo priključena na sedanjo kanalizacijo Wolflove ulice. Vsa nova kanalizacija bo veljala blizu 500.000 din. Kakor znano, bo Šubičeva ulica podaljšana čez sedanji uršulinski vrt mimo nove uršulinske gimnazije na Kongresni trg. Ta lepa, 20 m široka nova ulica bo po najkrajši poti zvezala Grad in Mestni trg z Zvezdo in projektiranim Južnim trgom, ter dalje z Valvasorjevim trgom, Bleiweisovo cesto in popolnoma na novo preurejenimi tivolskimi nasadi, kjer bo od tivolskega grada speljana nova pot v ravni črti prav na Rožnik. S podiranjem hiš ob Selenburgovi ulici, ki se morajo umakniti podaljšani Šubičevi ulici, bodo začeli takoj, ko se bodo trgovine iz teh hiš preselile v svoje nove prostore v sosesčini.

Ljubljansko gledališče

DRAMA — začetek ob 8 zvečer
Torek, 26. novembra: Lepa Vida. Red Torek. Sreda, 27. novembra: Skrivalice. Red Sreda. Četrtek, 28. novembra: Tekma. Red B. Petek, 29. novembra: Krog s kredo. Premiera. Premierski abonma.

OPERA — začetek ob 8 zvečer
Torek, 26. novembra: zaprto. Sreda, 27. novembra: Carmen. Red A. Četrtek, 28. novembra: Figarova svatba. Red Četrtek. Petek, 29. novembra ob 15. uri: Baletna predstava. Izven. Globoko znižane cene od 24 din navzdol.

Sobota, 30. novembra: Romeo in Julija. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.
OPERA — začetek ob 8 zvečer
Torek, 26. novembra: zaprto. Sreda, 27. novembra: Carmen. Red A. Četrtek, 28. novembra: Figarova svatba. Red Četrtek. Petek, 29. novembra ob 15. uri: Baletna predstava. Izven. Globoko znižane cene od 24 din navzdol.

Sobota, 30. novembra: Gorenjski slavček. Izven. Slavnostna predstava v proslavo narodnega praznika.
Gospodinja in otroška vzgojiteljica — dosedaj prvi francoskem ataeju v Belgradu, ki pa je odptoval, išče namestitve pri boljši družini. — Ponudbe na upravo »Slovenec«.

Mariborsko gledališče

Torek, 26. novembra, ob 20: »Na cesaričin ukaz« Red A.
Sreda, 27. novembra: zaprto. Četrtek, 28. novembra, ob 20: »Za narodov bla gorc.« Red C. Premiera.

Smrt pod avtomobilom na Dunajski cesti

stopil s kolesa in ga potegnili s seboj. Tega hitrega giba Potočar ni zmogel in trčenje je bilo neizbežno. Avto se je s silo zaletel v kolesarja, ga podrli na tla, in kolo zdobil. Pod kolesi avtomobila je obležal Potočar, rojen leta 1888 v kraju Sevno, občina Sv Peter na Dolenskem, in stanujoč na Gosposvetski cesti 14. Ubitemu je kri udarjala iz nosa, iz oči, a predvsem iz ušes. Takoj so prhiteli reševalci z avtomobilom, toda vrniti so se morali brez ponesrečenca, kajti smrt mu je pretrgala nit življenja. Na kraj nesreče je prišla takoj policijska komisija, v kateri sta bila dežurni zdravnik dr. Lužar in dežurni uradnik g. Merhar. Dr. Lužar na trupu ni ugotovil kakih hujših zunanjih telesnih poškodb. Na odredbo policijske komisije so truplo po pregledu odpeljali v mrtvašnico na Zale.

Smrtne nesreče je v tem primeru kriv le avtomobilist. Zaradi svoje skrajno neprevidne vožnje pa zasluži ostro kazen, ki naj bo v svari takim voznikom, ki dreve z vozili in so im cestno policijski predpisi deveta briam.

Dva, ki sodelujeta pri obrambi angleškega neba

Posebno pozornost so Angleži posvetili tudi svojemu letalskemu naraščanju. Slika kaže dva takšna izurjena letalca, ki služita na vodnih letalih britanske mornarice, opremljena s padali

Slovaški narod ima svoj prostor na zemlji
Ohranil se je tisoč let, čeprav so ga vedno obdajali drugi narodi

O Slovaški je bilo zadnje čase vse tiho in tudi v časopisih ni bilo nobene pomembnejše novice iz te dežele, ki je z vso svojo težo naslonjena na nemški rajh. Zdaj pa je po dolgem času predsednik slovaške republike le smatral za potrebno spregovoriti in sicer tokrat pred zastopniki in voditelji Hlinkove mladine iz posameznih okrajev in okrožij. Je že moral imeti vzrok, da je te voditelje zbral vprav v sedanjih dneh, ko se kujejo, oziroma že uresničujejo novi načrti Nemčije in Italije s pristankom in ob sodelovanju tistih držav evropskega jugovzhoda, ki so takojmenovanima državama osi naklonjene in imajo z njima več ali manj prijateljske odnose. Zanimiv je vsekakor predmet, ki se ga je dr. Tiso v svojem zadnjem govoru v Bratislavi pred zastopniki in voditelji Hlinkove mladine smatral za potrebno dotakniti.

Predsednik Slovaške je pri tej priložnosti med

drugim najprej opozarjal na monografijo Podhradskega, Slovaka iz Budimpešte, ki je bila izdana leta 1924, in v kateri je govora o pomenu slovaškega naroda, ki se je ohranil tisoč let, čeprav je bil obdan od raznih narodov. Slovaški narod zavzema svoj lastni prostor med narodi na zemeljski krogli — je dejal dr. Tiso.

Potem je govoril o položaju, ki ga danes zavzema slovaški narod v slovenskem svetu. Navedel je nekaj glavnih lastnosti slovaškega ljudstva. Med drugim je dejal, da so Slovaki uslužni in zvesti in zaradi teh lastnosti zanesljivi uradniki in vojniki. Značaj Slovakov je primerjal z lastnostmi ostalih narodov ter ugotovil, da se življenska sila slovaškega naroda lahko primerja z nemško.

Končno je povdaril, da imajo Slovaki mnogo smisla za umetnost ter da so privrženi naravi. Slednjic pa je opozoril tudi na napake ter svojim poslušalcem naročil, da je njihova naloga, vse te napake, ki so nastale zaradi neugodnega razvoja dogodkov v preteklosti, odstraniti.

Anglija — »nepremagljiva trdnjava svobode«

Ni kar tako lahko ohraniti živce in voljo do dela ob takšnih okoliščinah, v kakršnih morajo danes opravljati delo angleški delavci po tovarnah in drugih podjetjih. Če delo kljub pogostim in srditim nemškim napadom na angleške tovarne gre svojo pot dalje, čeprav ne morda več v tolikšnem obsegu ko prej, imajo za to gotovo v veliki meri zaslugi tudi angleški delavci sami zaradi svoje velike požrtvovalnosti. To je delo, ki je vredno vsega priznanja. Priznanja pa jim ni ostal dolžen celo ameriški vojni minister Stimson, ki je v enem svojih zadnjih razgovorov s časnikarji dejal:

»Pod vodstvom gg. Belina in Morrisona angleški delavci delajo in proizvajajo kot niso nikdar prej. S svojim požrtvovalnim delom spreminjajo britanski delavci svoj otok v nepremagljivo trdnjavo svobode. Kljub bombam, ki padajo okoli njih med delom, brez oddiha kujejo novo orožje za obrambo svoje svobode in domovine. Ta izredni napor je bil dosežen pod upravo Zveze dela, ki je postala podlaga v boju, katerega danes Velika Britanija bje za svojo svobodo.«

Dobrodošli, ali pa nesrečni tuji izrazi

Nemci so si tuške s športnega polja izposodili pri Angležih, z denarnega in glasbenega pri Italijanih, za jedilne liste pri Francozih, v nadomestilo pa so drugim dali iz svojega slovarja izraze »Reich«, »Führer« in »Ersatz«

Nemci so si tuške na športnem polju izposodili pri Angležih, na denarnem in glasbenem pri Italijanih, za jedilne liste pri Francozih, sami pa so drugim pomagali z izrazi »Film«, »Rešeh« in »Ersatz«.

Menda v vsakem jeziku tvorijo tuje besede poglavje zase. In glede njih so ljudje zelo različnega mnenja. Nekeč je nekdo dejal: »Hvala bogu, da imamo vsaj tuške!« Drugi pa spet menijo, da so tuške stvar, ki so čisto odveč in samo kvarijo čistost domačega jezika. Najbrž bo še najbolj pravilno, če imajo vsaj deloma oboji prav. Že pri našem jeziku, ki ni ravno preveč bogat in popoln na izrazih, vidimo, da dostikrat lahko brez težav tuške nadomestimo s krasnimi domačimi izrazi, ki ne povedo nič manj kot tuške, na drugi strani pa jih razume tudi najpreprostejši človek. Čemu bi torej rabili tuje izraze, ko je naše pisanje vendar namejeno našemu ljudstvu. Če bi v tem primeru rabili tuške, bi morda kdo upravičeno mislil, da se pisec dela samo učnega.

Nasprotno pa imajo tudi oni drugi, ki pravijo, da so tuške prava sreča, delno prav. Kajti res smo včasih z izrazom v zadregi in si kar ne moremo prav pomagati, če se ne poslužimo tuje besede. Domačega izraza, ki bi povsem odgovarjal temu, kar hočemo povedati, nimamo. In v tem primeru res storimo bolje, če rabimo tuško in jo magari razložimo, kakor pa, če bi uveljavili slabo omačo besedo. Na noben način pa seveda ni prav, če lepe slovenske izraze, čeprav morda še niso preveč v rabi, kar vse vprek črtamo iz našega besednega zaklada in jih hitimo nadomestiti spet s tujkami, ki jih že tako dostikrat v sestavkih kar mrgoli.

Da je kak narod začel uvajati v svoj jezik tuške, je pač moram imeti za to globlji razlog. Od tujcev so posamezne besede začeli narodi prevzemati le tedaj, če so bili s svojimi v zadregi. Toda te, od tujega jezika prevzete besede pa predstavljajo še nekaj več. To so benem nekako zrcalo, ki kaže, kako en narod gleda drugega. Nemci so n. pr. Francoze gledali vedno kot narod dobre kuhinje, izvrstne vzgoje in vljudnosti. Zato je nemški jezik prevzel iz francoščine besede in pojme predvsem s tega področja, kajti tudi Nemcem se je zdelo, da s temi tujkami bolj zadenejo pravi smisel onega, kar hočejo povedati, oziroma da se lepše in določneje izražajo. Tako imajo v francoščini svoj izvor n. pr. besede »koketerija«, »eleganca«, »moda«, dalje na jedilnikih skoraj vse našete jedi do »desertac«. Celo nemška »Suppe« izhaja iz francoške »soupe«.

Na športnem polju pa so šli Nemci po nove besede na posodo k Angležem. Tam so si nabrali izraze »tenise«, »match«, »box«, »crawl« itd. Prav nobene športne panoge menda ni, kjer ne bi bilo uvedenih tudi v tujih jezikih vsaj nekaj angleških besed.

Od Italijanov pa so Nemci prevzeli zlasti na polju denarnega prometa in glasbe nešteto izrazov in besed. Tako se v Nemčiji, pa tudi drugod ne, menoa res nihče ne spodtika več nad italijanskimi besedami »saldo«, »diskont«, »bankrot«, »sonata«, »piano«, »forte« in slinčo.

Toda pri vsem tem ne mislimo trditi, da so bili ravno Nemci tisti, ki so se tako pridno vrgli na tuške in se z njimi obogatili. Tudi sami so izposojevali besede drugim, ali bolje rečeno, tudi nekateri nemški izrazi so se dru-

gim narodom začeli zdeti izrečno dobrodošli in prikladni, naravnost vabljeni, da jih posnemajo. Tako je n. pr. pred nedavnim izšla v Angliji knjiga pod naslovom »Heimweh«, po naše »Domotožje«. Angležem se je ta beseda toliko priljubila, da so jo ohranili kar takšno, kakršna je, ne da bi jo poskušali prevesti v svoj jezik. Čeprav bi jo vsaj za silo prav gotovo lahko nadomestili z angleško. Potem pa imamo danes še dosti drugih nemških izrazov, ki glede njih nikomur niti na misel več ne pride, da bi jih prevajali. Naj navedemo n. pr. samo besede »Reich«, »Führer«, »Ersatz«. Za izraz »Ersatz«, ki ga danes zlasti v Franciji zelo pogosto uporabljajo in za katerega ima še uboga slovenščina res lepo besedo »nadomestek«, francoščina do sedaj nima nobene dobre nadomestne besede.

Film, v katerem nastopa 50 tipov ljudi

Vemo, da sleherni narod vsebuje veliko število najrazličnejših človeških tipov. Nič manj takih tipov je včasih treba tudi za — marsikateri velik film. Značilen primer takega filma je delo »Pod zastavo svobode« (Virginia City). Za ta film je seveda urad za razdeljanje vlog pri družbi Warner Bros moral najti 48 različnih tipov igralcev in igralk.

V filmu je polno množičnih prizorov. Za vsak tak prizor je vodja statistik zahteval posebne tipe. V enem je potreboval veliko dam, fiatih gospa, ki znajo igrati žene uglednih meščanov, bogatašev iz dobe zlate mrzlice v Ameriki. Za drugi prizor je bilo treba žensk, ki znajo dobro in naravno igrati raz-

draženo množico pri obešanju. Treba je bilo dobiti pomožne igralke z obrazci, ki ne dopuščajo nobenega dvoma o tem, kakšni vrsti žensk pripadajo. Spet druge je režiser potreboval plesalke v rudarskih zabaviščih, kamor dostojna ženska nikdar ne stopi.

Poleg teh nastopajo v fil-

Drugi programi

Torek, 26. novembra; Belgrad: 20.55 Kvartet — Zagreb: 20 Prenos — Beromünster: 19.50 Zbor — Bratislava: 19.40 Operetna gl. — Budimpešta: 19.20 Valčki — Praga: 18.10 Godala — Sofija: 21 Violina — Sottens: 19 Mandoline — Stockholm: 21.30 Plesna glasba.

Belgrajska kratkovalovna postaja: YUA, YUB (49.18 m): 19.40 Poročila v slovenščini — YUF (19.69 m): 0.30 Poročila v slovenščini za Južno Ameriko YUG (19.69 m): 3.30 Poročila v slovenščini za Severno Ameriko.

mu ženske iz južnih ameriških držav s svojimi posebnimi zunanji znamenji, pa spet severnjakinje s svojo umerjenostjo v gibu in besedi. In tako dalje.

Za vse te take in drugačne tipe imajo filmske družbe posebne sezname, da imajo potrebne igralke takoj pri roki.

Se bolj pisana je v tem filmu vrsta moških tipov. Errol Flynn n. pr. igra častnika severne vojske v državljanski vojni med ameriškim Severom in Jugom.

Alan Hale uteleša Šveda, Fran Mc. Hugh pa irskega rudarja. Dalje so potrebovali v raznih prizorih značilno ameriško mestno množico, pomešano iz vseh ameriških tipov in ljudi z vsega sveta. Največ je rudarjev, med katerimi so spet oni dostojni in štedljivi ljudje, drugi pijanci. Posebno vzdušje filma je zahtevalo še dosti drugih tipov: igralcev, konjarjev, volovskih gonjačev, roparjev, sleparjev vseh vrst, starih godbenikov, natakarkarjev, telegrafistov, ki znajo ravnati s predpotopnimi brzojavni stroji, in kar je še tleh aenavadnih človeških sort. Potem pa razni tipi vojakov, zamorcev in belcev, prostakov in generalov, pa iskalki zlata, lovci, stozoledci, Indijanci, tako da je film »Pod zastavo svobode« — (Virginia City) že v tem pogledu nad vse zanimiv. Film bomo kmalu videli.

NISMO EDINI

Roman podeželskega zdravnika 21

Leni se jima je skušala strgati iz rok in pobegniti, toda ni zavpila, da ne bi vzbujala prehude pozornosti. Zdravnika je pri pogledu na ta prizor spreletel strah. Kaj se je zgodilo? Kaj je šlo vse po vodi? Ali je kdo dekle ovadil? Osupel je stal in gledal. Prve trenutke sploh ni vedel, kaj naj bi naredil. Leni je strašnikom razburjeno nekaj pripovedovala, potem je začela kazati z roko na zdravnika. Čez čas jo je eden od stražnikov pustil in stopil proti njemu ter ga vprašal: »Ali ste vi doktor Newcome?« Zdravnik ga je prezirljivo pogledal in dejal: »Čemu to sprašujete?« »Vedeti moram, ali ste vi tisti zdravnik ali ne.« Doktor Newcome mu ni maral odgovoriti naravnost, temveč ga jo ostro vprašal: »Kaj imate s to žensko?« Stražnik je silil vanj: »To vas za zdaj nič ne briga. Odgovorite na moje vprašanje.« »Kaj vam bo koristilo, če veste, kdo sem jaz?« Zdal se je stražnik postavil v togo stoji in resno spregovoril: »V imenu postave... ali niste doktor Newcome?« »Da, A čemu vam je to potrebuno. Ta dama je z menoj. Puna naju na miru, jaz sem porok za njo.« »Prijeti ste. Vi in ta ženska...« »Zakaj?« »Osumljeni ste, da ste umorili svojo ženo...«

Če bi se bil ta trenutek začel svet podirati in bi bila prva skala padla nanj, bi doktorja Newcome to ne bilo tako osupnilo, kakor so ga presenetile stražnikove besede. Stopil je nekaj korakov nazaj, se prijel za glavo, začudeno pogledal stražnika, strmel vanj in spraševal: »Kako? Kaj pravice?« Stražnik ga je nezaupljivo gledal in dejal samo: »Da, da.« Zdravnik je zdaj planil proti njemu, ga prijel za okrajce pri plašču in ga kakor zmešan začel tresti: »Kaj se vam meša! Kdo je umoril mojo ženo?« Stražnik je z ledenim pogledom odgovarjal: »Vi in onale ženska.« Doktor se je kakor zmešan umaknil za korak in ponavljal: »Jaz... Leni? Saj ste vsi skupaj znoreli!« Zdal je bilo stražniku dovolj in je zarohnel: »Nikar ne igrate komedij, človek božji! Saj sami dobro veste, kako je. Vašo ženo so pred dobro uro našli mrtvo v postelji. Zastrupljena je. Stvar je čisto jasna. Hoteli ste se je znebiti in s to žensko pobegniti. Zastrupiti jo, vam ni bilo težko, saj ste zdravnik. In da ste res hoteli s to žensko pobegniti, je dokaz v tem, da smo vas zalotili, ko ste kupovali železniške listke. Torej kdo nori, prijatelj moj dragi, vi ali jaz?« Zdravnik je nekaj jecljal in se še vedno ni mogel znajti sprito tega nemogočega, fantastičnega sporočila. Stal je nekaj časa in si z rokami tiščal čelo, kakor da se hoče prisiliti k jasnim mislim. Toda stražniku se ni dalo več čakati, prijel ga je za ramo in ga stresel: »Stopite in ne delajte nam sitnosti. Saj veste, kam moramo iti.« Med pogovorom se je bila približala tudi Leni in je vse slišala. Ko so ju zdaj policijski pograbilili ter ju začeli rinuti proti izhodu, so se obema zašibila kolena. Trditve stražnikov so se jima še vedno

zdele tako pošastno nemogoče, da sta mislila, da je vse skupaj grda šala. Da je Jessica zastrupljena? Kdo bi bil mogel to storiti? Saj ni imela nobenega sovražnika. Kdo bo razjasnil to skrivnost? Toda ni jima ostajalo drugo, kakor da sta se udala in nastopila težko in žalostno pot med oboženimi ljudmi do policijskega predstojništva. Nihče na svetu ni mogel vedeti, da je mali Gerald iskal svoj nož po omari z zdravili in tam po naključju razbil steklenico... Da je raztresel kroglice in jih hitro zmetal v drugo steklenico... Da je Jessica vzela zdravilo proti glavobolu iz te steklenice, kjer je bil strup... Te dneve se je dogajalo na Calderburyju mairskaj, kar je pomenilo popolno nasprotje s prejšnjim mirom in pokojem, ko se tedne in mesece ni primerilo nič, kar bi bilo streslo moreče dolgočasje, ki mu ljudje niso znali uiti. Zdal so ljudje v nekaj dneh doživeli vojno, demonstracije, seje, domoljubne sklepe. Bilo je razburjenja in zanimivosti, kakor prej v dvajsetih letih ne. Toda vojna in vse, kar je prišlo v Calderburyju z njo, je neznadno izginilo pred ogromno senzacijo, kakršne mesto ni v svoji zgodovini doživelo: ugleden meščan, ki so ga vsi spoštovali kot vzglednega človeka, očeta in moža, je zastrupil svojo ženo. Doktorja Newcome so prijeli s tisto Nemko, ki mu je pomagala ubiti vzgledno gospo Jessico, dobitnico, ki se je bila izgubljene plesalke usmislila, jo vzela v hišo in si pripravila smrt. Kaj se je mesto sprito te novice brigalo za vojna poročila! Ljudi v Calderburyju se ni nič tikalo vprašanje, kako napredujejo Nemci, Francozi in Angleži. Mesto je imelo svoj veliki umor, kakor se dogodi na stoletja samo enkrat. Ta dogodek so raziskavali vsi: od ženskih dobrodelnih društev do poltije. V mestu je bilo dosti brezdelnih glav, ki so se mučile, da bi našle čimveč strahotnih podrobnosti o zločinski krivoločnosti nezvestega moža in njegove po močnice.